

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน

พิมพ์ครั้งที่ ๒

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ศูนย์เมืองธรรมเกษตร

โดย

คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน

คนอำนาจเจริญศูนย์เมืองธรรมเกษตร

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่เมืองธรรมเกษตร

จัดทำโดย คณะทำงานสนับสนุนการขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน
คนอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตร

พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม ๒๕๕๖ จำนวนพิมพ์ ๑,๕๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖ จำนวนพิมพ์ ๔,๐๐๐ เล่ม

สนับสนุนโดย

- เครือข่ายธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ
- เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดอำนาจเจริญ
- องค์กรบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
- สำนักงานปฏิรูป (สปร.)
- มูลนิธินโยบายสุขภาพ (มนส.)

สนับสนุนการผลิต สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.)
ชั้น ๓ อาคารสุขภาพแห่งชาติ เลขที่ ๘๘/๓๙ ติวานนท์ ๑๔
ถ.ติวานนท์ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๘๓๒-๙๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๘๓๒-๙๐๐๑
Website : www.nationalth.or.th
E-mail : nationalth@nationalhealth.or.th

พิมพ์ที่ บริษัท สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
โทร. ๐ ๒๙๐๓ ๘๒๕๗-๘

สารบัญ

อำนาจเจริญในถิ่นอีสาน.....	๕
๒ ทศวรรษแห่งความยากจน.....	๖
เศรษฐกิจติดหล่มพืชเชิงเดี่ยว.....	๗
ครัวเรือนติดหนี้สิน.....	๘
มีทุนทรัพยากรธรรมชาติ แต่ขาดอำนาจจัดการ.....	๙
ความไม่มั่นคงในที่ดินทำกิน.....	๑๐
ขาดแคลนระบบชลประทาน.....	๑๒
๒๐ ปีผ่านไป แต่ปัญหาใหญ่ๆ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข.....	๑๓
ที่ผ่านมา...คนอำนาจเจริญ ไม่มีโอกาสพัฒนาอำนาจ(ให้)เจริญ.....	๑๕
ความท้าทายใหม่ เปิดประตูสู่อาเซียน.....	๑๗
รวมพลคนอำนาจเจริญ มุ่งสู่การจัดการตนเอง.....	๑๘
แผนการขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ.....	๒๖
สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข	
การขับเคลื่อนอำนาจเจริญด้วยยุทธศาสตร์ ๕ พลัง.....	๒๘
การขับเคลื่อนอำนาจเจริญสู่เมืองแห่งธรรมเกษตร.....	๓๐
ทิศทางการขับเคลื่อนอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตร.....	๓๒

อำนาจเจริญในถิ่นอีสาน

จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หรือ อีสานใต้ แยกตัวออกจากจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ และจังหวัดมีอายุครบ ๒๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖

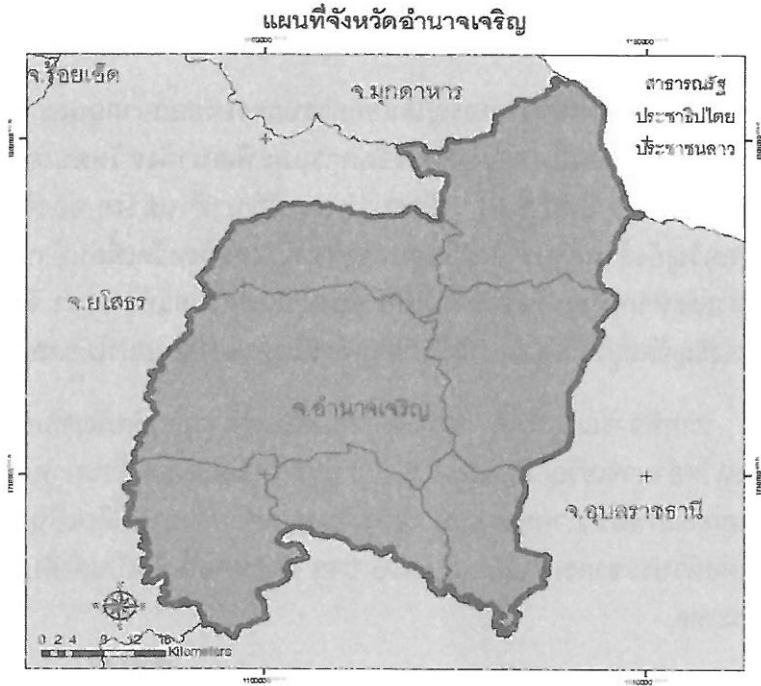
มีพื้นที่ทั้งสิ้น ๑,๙๗๕,๗๘๐ ไร่ หรือ ๓,๑๖๑ ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับที่ ๕๓ ของประเทศ มีประชากร ๓๗๒,๑๓๗ คน มากเป็นอันดับที่ ๕๘ ของประเทศ แบ่งเป็น ชาย จำนวน ๑๘๖,๕๖๗ คน หญิง จำนวน ๑๘๕,๕๗๐ คน

แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ ๖๓ ตำบล คือ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอหัวตะพาน อำเภอเสนางนิคม อำเภอขามุนาม อำเภอพนา อำเภอลืออำนาจ และอำเภอปทุมราชวงศา

จังหวัดเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำนาจเจริญ มีดังนี้

ทิศเหนือ ติดเขตจังหวัดยโสธรและจังหวัดมุกดาหาร ทิศตะวันออก ติดเขตประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามแนวฝั่งแม่น้ำโขง และติดเขตจังหวัดอุบลราชธานี ทิศตะวันตกติดเขตจังหวัดยโสธร ทิศใต้ติดเขตจังหวัดอุบลราชธานี

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ คู่เมืองธรรมเกษตร { ๕ }

คำอธิบายสัญลักษณ์

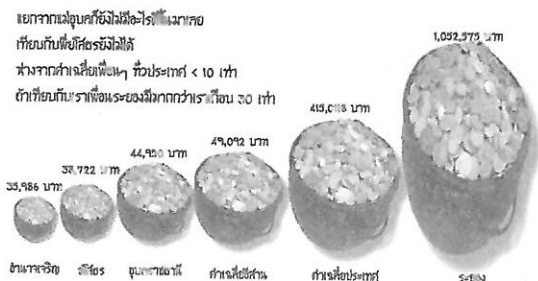
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตและพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ
- ขอบเขตจังหวัดและพื้นที่ประเทศไทย

๒ ทศวรรษแห่งความยากจน

แม้ว่าจังหวัดอำนาจเจริญได้แยกการปกครองออกจากอุบลราชธานีมากกว่า ๒๐ ปี และมีโอกาสบริหารจัดการและพัฒนาจังหวัดตนเองตามศักยภาพ แต่ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ยังพบว่า การพัฒนาด้านต่างๆ ของจังหวัดอำนาจเจริญยังล่าช้าหลังกว่าจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดเพื่อนบ้านอย่างยโสธร และหากเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทยแล้วพบว่า จังหวัดอำนาจเจริญจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดที่ยากจนที่สุดในประเทศไทยมาโดยตลอด

หากพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของจังหวัด จากผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดอำนาจเจริญ ปี ๒๕๕๓ (GPP) มีมูลค่า ๑๔,๓๔๘ ล้านบาท ขึ้นอยู่กับภาคการเกษตร ภาคการศึกษา และภาคการขนส่งขายปลีกเป็นสำคัญ รายได้ต่อหัวประชากรเท่ากับ ๓๕,๙๘๖ บาท ต่อคนต่อปี คิดเป็นลำดับที่ ๗๖ ของประเทศ

ชื่อกับปีผ่านไป
ฐานะทางเศรษฐกิจของอำนาจเจริญยังต่ำที่สุดของประเทศ
คือยังขี้อวดความร่ำรวยต่อหัวกว่าภาคอื่นๆ ปี 2553

เศรษฐกิจติดหล่มพืชเชิงเดี่ยว

ฐานะทางเศรษฐกิจของอำนาจเจริญขึ้นอยู่กับการผลิตในภาคเกษตรเป็นหลัก พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ พื้นที่เพาะปลูก ๙๓๗,๖๙๒ ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวเหนียว ๒๑๖,๒๒๕ ไร่ มันสำปะหลังโรงงาน ประมาณ ๑ แสนไร่ อ้อย ประมาณ ๑๗,๐๐๐ ไร่ และพื้นที่ปลูกยางพารา ประมาณ ๓๘,๐๐๐ ไร่ แต่สามารถกรีดยางได้แล้วจำนวน ๕,๗๐๐ กว่าไร่ (ที่มา สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ, ๒๕๕๓)

พืชเศรษฐกิจเหล่านี้ส่วนใหญ่เพาะปลูกในระบบพืชเชิงเดี่ยว พึ่งพาฝนฟ้าอากาศเป็นหลัก หากปีใดฝนฟ้าอากาศแปรปรวน ฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง จะทำให้ผลผลิตเสียหาย ยิ่งทำให้รายได้ของชาวอำนาจเจริญลดลงไปอีก

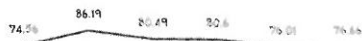
เกษตรกรอำนาจเจริญส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ปลูกข้าวได้เพียงปีละ ๑ ครั้ง หลังจากทำนาปีแล้ว ไม่ได้มีการทำการผลิตพืชอื่นๆ เพิ่มเติมเนื่องจากขาดแคลนน้ำ แรงงานบางส่วนอพยพไปทำงานที่ต่างจังหวัด ไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้จังหวัดอื่น ไม่ได้สร้างงานสร้างรายได้ในพื้นที่จังหวัดตนเอง ทำให้ผลผลิตมวลรวมของจังหวัดอำนาจเจริญมีมูลค่าน้อยและขึ้นอยู่กับพืชเศรษฐกิจเพียงไม่กี่ชนิด

ครัวเรือนติดหนี้สิน

แต่ในอนาคตที่แน่แท้
เห็นตัวเลขนี้
แล้วชานแทนได้

สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สิน จังหวัดอำนาจเจริญ (ร้อยละ)

ครัวเรือน 3 ใน 4 เป็นหนี้กันหน้า
มากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ

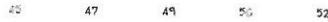

หนี้สินต่อครัวเรือน (บาท) จังหวัดอำนาจเจริญ

หนี้สินต่อครัวเรือนพุ่งกระชูด

มีหนี้สินสูงเป็นอันดับ 18 ของประเทศ

นอกจากจะมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีแล้ว ครัวเรือนของ
ชาวอำนาจเจริญก็มีหนี้สินในสัดส่วนที่สูงมาก โดยเฉพาะหากเปรียบเทียบกับ
จังหวัดอื่นๆ ของประเทศ พบว่า สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สินของอำนาจเจริญ
สูงเป็นอันดับ ๒ ของประเทศ ขณะที่จำนวนหนี้สินต่อครัวเรือนมีแนวโน้ม
เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี ๒๕๕๒ มีหนี้สินต่อครัวเรือนสูงถึง ๑๕๙,๖๒๒ บาท
สูงเป็นอันดับที่ ๑๘ ของประเทศ “หรืออาจจะเป็นเพราะว่าคนอำนาจเจริญ
มีรายได้น้อยพอที่บรยายจ่ายจึงต้องกู้หนี้ยืมสินเยอะ”

มีทุนทรัพยากรธรรมชาติ แต่ขาดอำนาจจัดการ

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดอำนาจเจริญเป็นพื้นที่ราบสูง และที่ลุ่ม มีเนินเขาเตี้ยๆ จากการทอดตัวของทิวเขาภูพานที่บริเวณติดต่อกันระหว่าง ๓ อำเภอ คือ อ.เสนางคนิคม อ.ชานุมาน และ อ.ปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ มีอุทยานแห่งชาติ ๑ แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว อยู่ในเขตอำเภอชานุมาน ในอดีตเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ และแตกสลายไปถึงพื้นดิน มีสัตว์ป่าชุกชุม ปัจจุบันป่าถูกทำลายจนเหลืออยู่ไม่ถึงร้อยละ ๕๐ พื้นที่และสัตว์ป่าได้สูญพันธุ์ไปหมดแล้ว นอกจากนี้มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีอยู่ ๑๔ แห่ง ปัจจุบัน ปี พ.ศ.๒๕๕๔ อำนาจเจริญมีพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งหมด ๓๕๙,๔๒๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๒ ของพื้นที่จังหวัด

ที่ผ่านมา เกิดปัญหาการจัดการป่าไม้ที่ไม่ลงตัวระหว่างรัฐและชุมชน ทำให้เกิดการทับซ้อนกันระหว่างพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของรัฐกับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านที่มีที่ดินทำกินหรือที่อยู่อาศัยในเขตป่าประสบปัญหาความไม่มั่นคงในการถือครองที่ดิน ทั้งในด้านการผลิตและการดำรงชีพ กลายเป็นปัญหาที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ในปัจจุบัน

ความไม่มั่นคงในที่ดินทำกิน

แม้ว่าจังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่พึ่งพาการผลิตในภาคการเกษตรเป็นหลัก แต่เริ่มพบแนวโน้มที่สะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรเริ่มประสบปัญหาความไม่มั่นคงในที่ดินทำกิน

จังหวัดอำนาจเจริญมีพื้นที่ถือครองด้านการเกษตรจำนวน ๑,๒๑๒,๕๓๗ ไร่ เป็นพื้นที่ถือครองของเกษตรกรเองจำนวน ๘๘๒,๔๒๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๓ ของพื้นที่ถือครองทั้งหมด เป็นพื้นที่ของคนอื่นประมาณ ๓๓๐,๑๑๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๗ ของพื้นที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด

แต่ประเด็นที่น่าวิตกคือ ในจำนวนพื้นที่ถือครองของเกษตรกรทั้งหมด ๘๘๒,๔๒๒ ไร่ มีพื้นที่ถูกจำนองไว้กับผู้อื่นถึง ๔๒๗,๗๐๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๘ ของพื้นที่ที่เกษตรกรถือครองเอง

หากรวมจำนวนพื้นที่ถูกจำนองไว้(๔๒๗,๗๐๒ ไร่) กับพื้นที่ทำกินที่เกษตรกรไม่ได้เป็นเจ้าของ(๓๓๐,๑๑๕ ไร่) เข้าด้วยกัน จะพบว่า มีพื้นที่ทำกินของเกษตรกรอำนาจเจริญที่มีความเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงในการถือครองมีจำนวนถึง ๗๕๗,๘๑๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕ ของพื้นที่ถือครองด้านการเกษตรทั้งหมด^๑

---

^๑ ที่มา : คำนวนจากข้อมูลสถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี ๒๕๕๔ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่เมืองธรรมเกษตร { ๑๑ }

นั่นคือ พื้นที่ทำกินของเกษตรกรอำนาจเจริญ มีความไม่มั่นคงในการถือครองมากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด สะท้อนให้เห็นปัญหาความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินที่ชัดเจนมากขึ้น

ขาดแคลนระบบชลประทาน

จังหวัดอำนาจเจริญ มีแหล่งต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอชานุมาน ในอุทยานฯ ภูสระดอกบัว เป็นแหล่งต้นน้ำของลำห้วยทบ ห้วยแก้วแมง และห้วยคุ่มแคน เป็นลำน้ำที่สำคัญของอำเภอชานุมาน มีลำน้ำสายสำคัญ คือ ลำน้ำเซบกและลำน้ำเซบาย ที่ไหลลงสู่ม่น้ำมูลและแม่น้ำชี

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรส่วนใหญ่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดเล็ก และแหล่งน้ำที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเอง เช่น บ่อน้ำบาดาลส่วนตัว และบ่อน้ำสาธารณะ จำนวน ๑,๗๓๐ บ่อ ฝายน้ำล้น ๒๔ แห่ง สระ หนอง คลอง บึง ๑๗๔ แห่ง อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง และขนาดเล็ก ๒๙ แห่ง

สำหรับแหล่งน้ำชลประทานนั้น ก็มีอยู่อย่างจำกัด ส่วนใหญ่เป็นแหล่งน้ำขนาดกลาง และโครงการขนาดเล็ก รวม ๖๐ โครงการ เก็บกักน้ำได้ประมาณ ๔๓ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการประมาณ ๔๒,๐๐๐ ไร่ ถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่การเกษตรทั้งหมดของจังหวัด^๒

---

^๒ ที่มา <http://heritage.mod.go.th/nation/oldcity/amnatcharoen3.htm>

๒๐ ปีผ่านไป แต่ปัญหาใหญ่ๆ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข

แม้ว่าจะได้รับการจัดตั้งเป็นจังหวัดมากกว่า ๒๐ ปี แต่ปัญหาพื้นฐานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดอำนาจเจริญก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่เป็นธรรม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังปรากฏให้เห็นในภาพรวมของจังหวัดอำนาจเจริญ

- ปัญหาความยากจนและความไม่เป็นธรรมด้านรายได้ จังหวัดอำนาจเจริญ มีรายได้ต่อหัวประชากรจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้น้อยสุดของประเทศ ทำให้ไม่สามารถมีรายได้เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ทัดเทียมกับประชาชนในจังหวัดอื่นๆ
- การมีรายได้น้อยและได้ผลตอบแทนจากการผลิตในพื้นที่ต่ำ ทำให้ชาวอำนาจเจริญต้องอพยพแรงงานเข้าไปทำงานในเมืองหลวง ทำให้สภาพครอบครัวอยู่ในสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด
- รัฐส่งเสริมเกษตรกรรมสมัยใหม่เพื่อการค้า เกษตรกรต้องลงทุนในการเพาะปลูกสูง ต้องซื้อพันธุ์พืช ปุ๋ยและสารเคมีในการเพาะปลูก แต่ตลาดสินค้าเกษตรมีความผันผวนสูง บางครั้งถูกเอาเปรียบจากพ่อค้า เกษตรกรต้องประสบปัญหาทุน จนมีหนี้สินเรื้อรัง บางส่วนต้องสูญเสียที่ดินทำกิน เกษตรกรกลายเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ต่อหัวต่ำที่สุด

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่เมืองธรรมเกษตร { ๑๔ }

- ระบบการศึกษาถูกกำหนดจากส่วนกลาง และมีระบบการเรียนการสอนเหมือนกันทั่วประเทศ ทำให้ขาดการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- ปัญหาประชาชนบางกลุ่มไม่มีความมั่นคงในการถือครองที่ดิน ทั้งที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เนื่องจากปัญหาการประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทับซ้อนพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน
- ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ที่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน
- ปัญหาการขาดแคลนและเข้าไม่ถึงระบบชลประทานที่เพียงพอต่อการเพาะปลูก
- ปัญหาสังคมเริ่มก่อตัวให้เห็นเพิ่มมากขึ้นทั้งปัญหาการหย่าร้างที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาเด็กและเยาวชนมีผลการเรียนตกต่ำ และปัญหายาเสพติด เป็นต้น
- ปัญหาแนวโน้มการเกิดโรคและการเจ็บป่วยชนิดใหม่ ที่คาดไม่ถึง เช่น โรคเอดส์ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โรคมะเร็งและโรคเครียด ก็พบแนวโน้มสูงมากขึ้น

ที่ผ่านมา...คนอำนาจเจริญ ไม่มีโอกาสพัฒนาอำนาจ(ให้)เจริญ

ทิศทางการพัฒนาด้านต่างๆ ของจังหวัดอำนาจเจริญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของรัฐและระบบราชการส่วนกลาง ที่มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่กรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับกับจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย กลุ่มที่มีอำนาจอย่างเป็นทางการในการกำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัด คือ เครือข่ายของหน่วยงานรัฐ ราชการในจังหวัด ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้นำ

ปัจจุบันรัฐบาลได้พยายามเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับจังหวัดมากขึ้น ในกรณีของจังหวัดอำนาจเจริญ มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานแบบบูรณาการจังหวัดอำนาจเจริญ หรือ กบจ. จังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นประธาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการและให้ภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ได้แก่ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ

โดยมีจุดเน้นใน ๓ เรื่อง คือ เรื่องข้าว เรื่องคน และเรื่องการค้า โดยเน้นการพัฒนาจังหวัดให้เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี ยกกระดับการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน รวมทั้งการส่งเสริมการค้าชายแดน การลงทุนและการท่องเที่ยวสู่สากล ตามวิสัยทัศน์ของจังหวัดอำนาจเจริญ คือ

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ ศูนย์เมืองธรรมเกษตร { ๑๖ }

"ข้าวหอมมะลิคุณภาพดีสู่ตลาดโลก ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เส้นทาง
การค้าสู่สากล"^๓

แม้ว่าภาครัฐจะเปิดให้ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา
จังหวัดมากขึ้น แต่โครงสร้างอำนาจและทรัพยากรในการพัฒนาจังหวัดก็ยัง
ขึ้นอยู่กับหน่วยงานรัฐและราชการเป็นสำคัญ การกำหนดทิศทางการพัฒนา
จังหวัดส่วนใหญ่ถูกกำหนดและตีกรอบมาจากส่วนกลาง เช่น การพยายาม
ผลักดันให้อำนาจเจริญเป็นเมืองการค้าชายแดน การเปิดประตูนำอำนาจเจริญ
เข้าสู่ประชาคมอาเซียน การส่งเสริมเกษตรเคมีเชิงเดี่ยว การส่งเสริมการปลูก
พืชพลังงาน เป็นต้น

ขณะที่ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เนื่องจากการพัฒนาและความ
เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่ผ่านมา ได้สะสมและก่อตัวเป็นปัญหาที่
ซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำเรื่องรายได้ ปัญหาความยากจน
ปัญหาหนี้สิน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาสังคมที่เชื่อมโยงกับประเด็นครอบครัว
เด็กเยาวชน และสตรี รวมถึงปัญหาสิทธิในการจัดการทรัพยากรน้ำและป่าไม้
ที่นับวันประชาชนจะมีส่วนร่วมน้อยลงเรื่อยๆ

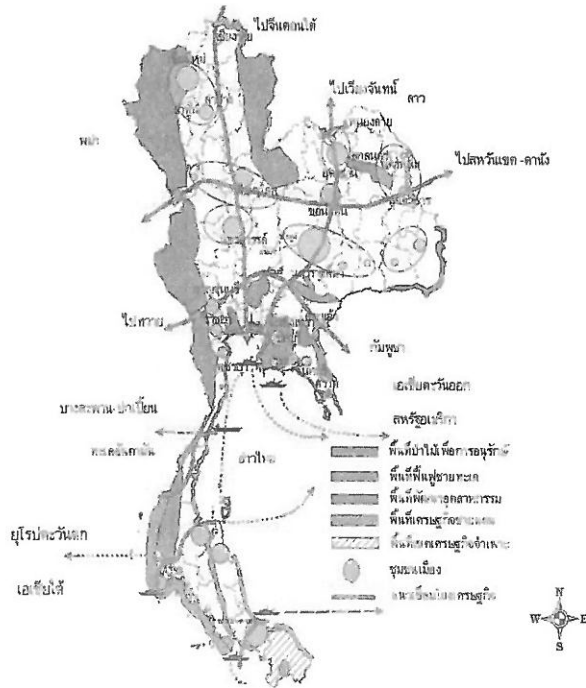
จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่และการขาดอำนาจในการกำหนด
อนาคตและทิศทางการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญของตนเอง ทำให้เครือข่าย
ภาคประชาชนในท้องถิ่น ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมา
อย่างต่อเนื่อง ได้รวมตัวกันค้นหาแนวทางและการปฏิบัติให้เกิดการปฏิรูป
อำนาจในพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้คนอำนาจเจริญมีสิทธิมีเสียงในการกำหนด
ทิศทางการพัฒนาจังหวัด รวมถึงมีอำนาจในการจัดการและพัฒนาจังหวัด ให้
เป็นไปตามความต้องการของคนอำนาจเจริญโดยส่วนรวม

---

^๓ ที่มา : http://region2.prd.go.th/ewt_news.php?nid=38765&filename=index

ความท้าทายใหม่ เปิดประตูสู่อาเซียน

อำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศลาว ทำให้ถูกกำหนดจากส่วนกลางให้เป็นประตูเปิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียน ไม่มีใครรู้ชัดเจนว่าการเปิดประตูรับอาเซียนจะนำอำนาจเจริญไปสู่ทิศทางใด จังหวัดเล็กๆ แห่งนี้ จะต้องรับมือกับปัญหาใดบ้าง หลายคนกังวลถึงผลเสียที่อาจจะมามากกว่าผลดี

รวมพลคนอำนาจเจริญ มุ่งสู่การจัดการตนเอง

การก่อตัวขึ้นของเครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญมีพัฒนาการและความเชื่อมโยงกับปัญหาความไม่เป็นธรรมและความไม่เท่าเทียมเชิงพื้นที่ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีต ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมาประเทศไทยเน้นการรวมอำนาจการบริหารจัดการประเทศและการจัดสรรทรัพยากรการพัฒนาต่างๆ ไว้ที่ส่วนกลาง

คนอำนาจเจริญบางกลุ่มที่ตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้น ได้พยายามทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งในด้านการพัฒนาความเป็นอยู่ การทำมาหากิน การศึกษา และการเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมต่างๆ ในสังคม ตลอดจนการพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง สามารถสรุปพัฒนาการของเครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญที่พยายามทำงานขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

- ช่วงทศวรรษ ๒๕๐๐

ยุคแสวงหาสังคมที่เท่าเทียม

แกนนำและประชาชนอำนาจเจริญบางส่วนที่ไม่ได้รับความความเป็นธรรมจากการปกครองของรัฐบาลเผด็จการ ประชาชนบางกลุ่มพยายามรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรม และความเดือนร้อนของประชาชน แต่รัฐบาลใช้อำนาจรัฐบังคับกดขี่ประชาชน ห้ามไม่ให้มีการรวมกลุ่ม ประชาชนบางกลุ่มจึง

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ { ๑๙ }

ได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จับอาวุธต่อสู้กับรัฐบาลเพื่อหวังสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นกับท้องถิ่น ช่วงปี ๒๕๑๖ – ๒๕๑๙ ชาวอำนาจเจริญบางส่วนยังเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์อย่างต่อเนื่อง

● ช่วงทศวรรษ ๒๕๒๐-๓๙

ยุคก่อร่างสร้างกลุ่ม

เมื่อกลุ่มคอมมิวนิสต์ไม่อาจต้านทานกำลังของรัฐบาลกลางได้ และสังคมนิสต์ในช่วงนั้น ได้รับความบอบช้ำจากปัญหาความขัดแย้งนี้อย่างรุนแรงราวปี ๒๕๒๓ รัฐบาลเปลี่ยนนโยบายเน้นการเมืองนำการทหาร เปิดโอกาสให้ผู้ที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ออกจากป่า เข้าร่วมเป็นกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ปี ๒๕๒๕ รัฐจัดสรรที่ดินทำกินให้ชาวบ้านที่ออกจากพรรคคอมมิวนิสต์ ชาวบ้านบุกเบิกที่ดินทำกิน ปลูกพืชเศรษฐกิจ พื้นที่ป่าถูกบุกเบิกเป็นไร่นา ปี ๒๕๓๓ รัฐบาลยกเลิกกฎหมายที่ห้ามการรวมกลุ่มของชาวบ้าน กลุ่มครูได้รวมกันตั้งกลุ่มพัฒนาบ้านเฮา กลุ่มแสงดาว กลุ่มตะวันใหม่ มีองค์กรพัฒนาเอกชนจากส่วนกลาง คือ มูลนิธิดวงประทีป เข้ามาทำงานร่วมกับกลุ่มครู มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และประสานการทำงานร่วมกับวัดเทพมงคล ดำเนินโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ปี ๒๕๓๘ เกิดกลุ่มองค์กรชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น แกนนำครูเริ่มชักชวนชาวบ้านรวมกันทำงานพัฒนาหาทางออกจากปัญหาเกษตรเชิงเดี่ยวและหนี้สิน สหภาพพรรคคอมมิวนิสต์บางส่วนไปเข้าร่วมกับสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน

● ช่วงทศวรรษ ๒๕๔๐

ยุคเรียนรู้เชื่อมโยงกลไกภายนอก

กลุ่มแกนนำครู นักพัฒนาท้องถิ่น และตัวแทนชาวบ้านบางส่วนได้ร่วมกันทำงานพัฒนาท้องถิ่น ผ่านโครงการพัฒนาเอกชนต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง และได้เข้าร่วมทำงานพัฒนากับหน่วยงานรัฐภายใต้การดำเนินงานกับกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๐- ๒๕๔๕ เกิดการรวมตัวกันของชาวบ้านเป็นองค์กรชุมชนภายใต้ประเด็นการสนับสนุนจากโครงการ SIF ตามลักษณะ/ประเภทการสนับสนุน เช่น ด้านเศรษฐกิจ เครือข่ายการจัดสวัสดิการกับผู้ด้อยโอกาส มีการจัดโครงสร้าง/กลไกการดำเนินงาน เช่น มีคณะทำงานระดับจังหวัดที่มาจากผู้แทนองค์กรชุมชนหน่วยงานในพื้นที่ มีบทบาทเฉพาะ เช่น คณะทำงานฝ่ายกลั่นกรองโครงการ ฝ่ายพัฒนาศักยภาพโครงการ ฝ่ายประเมินโครงการ ฝ่ายพิจารณาโครงการ และมีโครงสร้างการดำเนินงานพิจารณาโครงการระดับภาค เป็นช่วงที่องค์กรชุมชนมีประสบการณ์ตรงในการทำงานร่วมกันกับองค์กรชุมชนด้วยตนเอง และกับหน่วยงานภาครัฐ และมีการจัดทำแผนแม่บทชุมชน รวม ๑๑ ตำบล ช่วงปี ๒๕๔๓ แกนนำบางส่วนได้เข้าร่วมสนับสนุนกระบวนการยกร่าง พ.ร.บ. สุขภาพ และการปฏิรูประบบสุขภาพ กับสำงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

● ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๖

ยุคริเริ่มการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน

การทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรของรัฐอย่างเหนียวแน่นและต่อเนื่องยิ่งขึ้น ทั้งกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ภายใต้โครงการวิจัยเศรษฐกิจ

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่มืองธรรมเกษตร { ๒๑ }

ชุมชน ๒๐๐ อำเภอ ในส่วนของโครงการชีวิตสาธารณะ โครงการจัดทำแผนชุมชน

- ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙

มีการพัฒนากลไกขบวนองค์กรชุมชนระดับจังหวัด

การพัฒนากลไกขบวนองค์กรชุมชนระดับจังหวัดและเชิงประเด็นร่วมกับ พอช. มีการสนับสนุนงบฯ ผ่านประเด็นงานต่างๆ โดยเริ่มจากงานเครือข่ายแผนชุมชน เช่น การเพิ่มทักษะแกนนำตำบล ผู้ว่าราชการจังหวัดสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาดูงานและอบรมพี่เลี้ยงหน่วยงานราชการ เรื่องการจัดทำแผนชุมชน เกิดกลไกจังหวัดที่มาจากประเด็นต่างๆ เกิดกลไกการดำเนินงานเชิงประเด็น และเกิดพื้นที่รูปธรรมในการดำเนินงานเชิงประเด็น เช่น สวัสดิการชุมชน เกษตรอินทรีย์ และการจัดการทรัพยากร

- ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒

ยุคขบวนองค์กรชุมชน

มีการดำเนินยุทธศาสตร์การฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น เกิดวัฒนธรรมในการดำเนินงานแนวใหม่ มีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์แนวราบ ไม่มีประธาน เน้นความเสมอภาค ใช้มติที่ประชุมในการตัดสินใจ เกิดเื่องานประเด็นใหม่เพิ่มเติม เช่น งานทางสังคม งานสวัสดิการ บ้านมั่นคง ที่ดิน สตรี เศรษฐกิจชุมชน สื่อ ยาเสพติด และทรัพยากร ภายใต้ทิศทางภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบล และการก่อรูปสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด เกิดการจัดทำแผนงานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น การประสานภาคีพัฒนาในระดับพื้นที่

เพื่อบูรณาการแผนงานและงบประมาณร่วมกัน มีรูปธรรมเชิงประจักษ์ และสามารถขยายผลได้ มีการขับเคลื่อนภายใต้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล เกิดสภาองค์กรชุมชนตำบล ๖๓ พื้นที่ มีเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัด ได้ตัวแทนจากสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัด ๑ คน เข้าเป็นคณะกรรมการสภาพัฒนาการเมืองระดับประเทศ ได้ตัวแทนจากสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัด ๒ คน เข้าเป็นคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับประเทศ

• ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔

สรุปทเรียนและทบทวนตัวเอง

แม้ว่าเครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญ จะทำงานพัฒนาท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่องานพัฒนามีการขยายตัวมากขึ้น เกิดกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่างๆ มากขึ้น ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก แต่ก็เริ่มมีความขัดแย้งในการทำงานเกิดขึ้นบ้าง เนื่องจากแต่ละกลุ่มต่างก็ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ให้ทำงานตามเป้าหมายที่องค์กรเหล่านั้นต้องการ ปี ๒๕๕๓ เครือข่ายได้ร่วมกันสรุปทเรียนการทำงานที่ผ่านมา และเห็นปัญหาความขัดแย้งจากการแยกกันทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กรที่ให้ทุน แล้วได้ข้อสรุปร่วมกันในการพัฒนาเชิงพื้นที่ เน้นการปฏิรูปจิตสำนึกของคนอำนาจเจริญบนฐานของประชาธิปไตยชุมชนและให้ความสำคัญกับแนวทาง “พื้นที่จัดการตนเอง” ตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุนจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สภาพัฒนาการเมือง สำนักงานปฏิรูป และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

- ช่วงปี ๒๕๕๕ เป็นต้นไป
ประกาศใช้ “ธรรมนูญประชาชน
คนอำนาจเจริญมุ่งสู่การจัดการตนเอง”

คนอำนาจเจริญได้ประกาศใช้ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ พ.ศ. ๒๕๕๕ ฉบับที่ ๑ เพื่อเป็นกรอบและทิศทางพัฒนาที่สะท้อนถึงความต้องการของประชาชนอำนาจเจริญ และดำเนินการขับเคลื่อนธรรมนูญสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำแผนการนำธรรมนูญสู่ภาคปฏิบัติระดับพื้นที่ มีชาวอำนาจเจริญเข้าร่วมการประกาศเจตนารมณ์ประมาณ ๑๕,๐๐๐ คน ถือว่าเป็นการประกาศ “กติกาหรือข้อตกลงเพื่อจัดการตนเองระดับพื้นที่จังหวัดของภาคประชาชน” เป็นครั้งแรกของประเทศไทย

ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ จัดทำขึ้นเพื่อ

(๑) เป็นกติกา หรือข้อตกลงของคนและชุมชนใช้ร่วมกัน ในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

(๒) เพื่อนำไปสู่สังคมอยู่เย็นมีสุขของคนอำนาจเจริญ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์ มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง บนฐานหลักศาสนา วิถีภูมิปัญญาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของคนอำนาจเจริญ และมีการพึ่งตนเองสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

(๓) เพื่อสร้างจิตสำนึก สร้างความตระหนักถึงสิทธิชุมชนร่วมกัน หลอมรวมดวงใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการเสียสละเพื่อส่วนรวมในการร่วมกันจัดการชุมชนท้องถิ่นตนเอง

(๔) เพื่อการพัฒนาาระบบการเมืองภาคพลเมืองของชุมชนไปสู่การจัดการตนเอง

ธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ หมวด ๒ ข้อที่ ๕

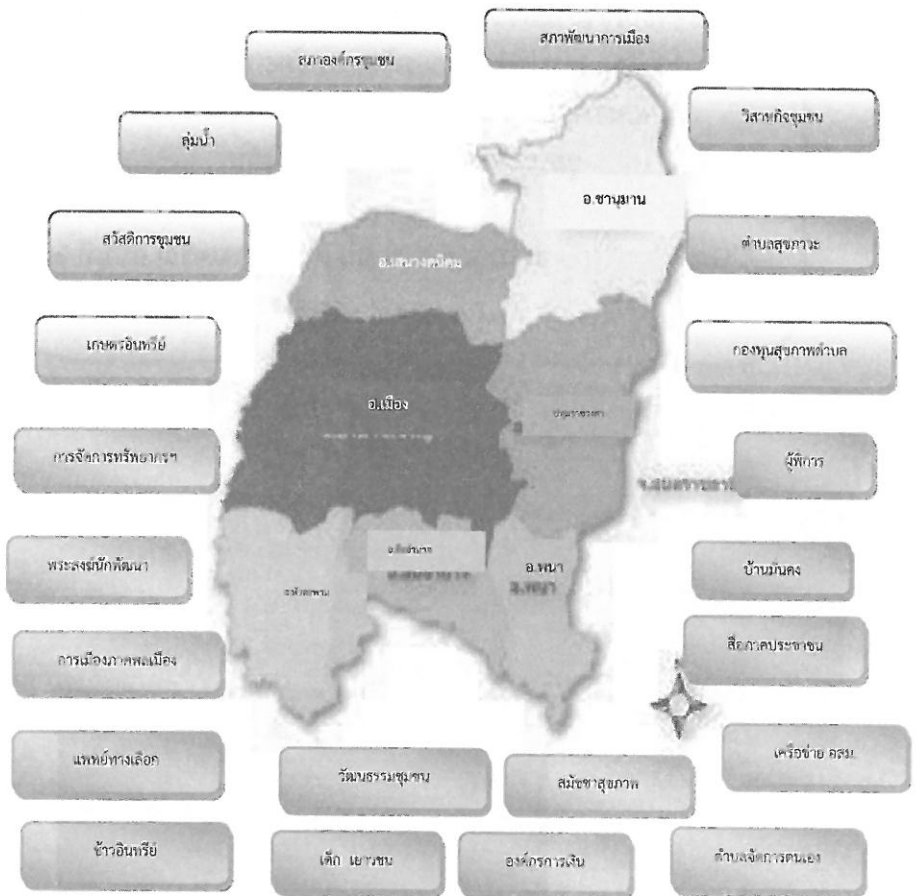

“การจัดการตนเอง” หมายความว่า การสนับสนุนให้
ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสำคัญในการจัดการตนเองในด้าน
การเมือง การปกครอง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
และการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้านแบบองค์รวม เพื่อให้
ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ ฉบับที่ ๑
พ.ศ.๒๕๕๕ ,หมวดที่ ๑

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่เมืองธรรมเกษตร { ๒๖ }

แผนการขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ
สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

ฐานคิดเรื่อง “ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง” ของ
เครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญ

๑) ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง เป็นการสร้างการ
เปลี่ยนแปลงสังคมจากชุมชนฐานราก ทั้งในเมืองและชนบท
ด้วยขบวนการองค์กรชุมชน โดยความร่วมมือจากหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง

๒) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะดำเนินการทุกเรื่อง ทุก
มิติที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยการวางแผนแม่บทการพัฒนา ให้
ชุมชนท้องถิ่นร่วมกันกำหนดอนาคตของตนเอง เพื่อสร้างการ
เปลี่ยนแปลงทั้งเชิงกายภาพและจิตสำนึกของตนในชุมชน
ท้องถิ่น

๓) เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอก
ชุมชน สมาชิกในชุมชนและกลุ่มคนเจ้าของปัญหาลุกขึ้นมา
ขับเคลื่อนการพัฒนาและสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง
โดยไม่รอผู้นำ หน่วยงานหรือกลไกต่างๆ มาแก้ปัญหาให้

๔) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ใช่เพียงการทำ
กิจกรรมการแก้ปัญหาเท่านั้น แต่เป็นการขับเคลื่อนงาน
พัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ปรับเปลี่ยน
ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน จาก
ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ

๕) กระบวนการทำงาน กิจกรรม โครงการ กลไก ฯลฯ
ที่กำหนดขึ้น จะต้องนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งและ
การพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่นโดยรวม

การขับเคลื่อนอำนาจเจริญด้วยยุทธศาสตร์ ๕ พลัง

เครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญได้สรุปบทเรียนและกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาด้านต่างๆ ของจังหวัดอำนาจเจริญด้วย ๕ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑) ยุทธศาสตร์พลังชุมชน : เน้นการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของสร้างจิตสำนึกประชาชนและชุมชนในการจัดการตนเอง การพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย การลุกขึ้นมาแสดงสิทธิชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการทำงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชน ตำบล ๖๓ พื้นที่

๒) ยุทธศาสตร์พลังทางสังคม : เน้นการประสานความร่วมมือกับภาคีร่วมพัฒนา-सानพลังและภาคีภายนอกหนุนเสริมการพัฒนาต่างๆ ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรอิสระ องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันต่างๆ เพื่อให้พลังสังคมเหล่านี้ช่วยหนุนเสริมพลังประชาชนและชุมชน

๓) ยุทธศาสตร์พลังความรู้ : เน้นการใช้ความรู้ในการขับเคลื่อนการทำงานพัฒนาในทุกระดับ เพื่อให้สามารถทำงานแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ โดยเน้นทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้

๔) ยุทธศาสตร์พลังภูมิปัญญาท้องถิ่น : เน้นการสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นและข้อมูลชุมชนมาสนับสนุนการขับเคลื่อนของเครือข่ายและการปฏิรูป ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้และภูมิใจในภูมิปัญญาของตนเอง โดยความรู้

ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจะเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาพลังงานประชาชนและชุมชนต่อไป

๕) ยุทธศาสตร์พลังสื่อ : เน้นทั้งการสื่อสารสาธารณะ-สื่อท้องถิ่น เช่น วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ เวทีเสวนา ผ่านวิทยุ หอกระจายข่าว การบอกปากต่อปาก ขยายจากคนหนึ่งไปสู่อีกหลายๆ คน เป็นต้น ทางเครือข่ายเน้นทั้งการสื่อสารภายในระดับชุมชน ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ผ่านคณะทำงานของเครือข่าย ที่จะกระจายข่าวสารผ่านช่องทางต่างๆ ไปสู่ประชาชนในพื้นที่ให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคม นอกจากนี้ทางเครือข่ายยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารภายนอก บอกเล่าเรื่องราวการขับเคลื่อนสังคมของเครือข่ายไปสู่สาธารณะและสังคมวงกว้าง

การขับเคลื่อนอำนาจเจริญสู่เมืองแห่งธรรมเกษตร

การประกาศธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ ในฐานะที่เป็นกติกา หรือข้อตกลงของคนอำนาจเจริญที่จะใช้ร่วมกันในการจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาด้านต่างๆ การสร้างจิตสำนึกและการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองไปสู่การจัดการตนเอง ถือเป็นจุดเริ่มต้นในเชิงหลักการ ที่แสดงให้เห็นถึงพลังของภาคประชาชนในการกำหนดทิศทางอนาคตตนเอง และจะใช้เป็นกรอบกำกับทิศทางการทำงานขับเคลื่อนสังคมของภาคประชาชนในพื้นที่ต่อไป การประกาศธรรมนูญฯ ในที่นี้จึงไม่ได้เป็นเพียงแต่คำประกาศที่จบและเสร็จสิ้นไปตามวาระ แต่จะเป็นหลักการที่ภาคประชาชนอำนาจเจริญต้องยึดถือและนำไปปฏิบัติสำหรับการทำงานในปัจจุบันและในอนาคต และต้องร่วมกันผลักดันให้ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญถูกนำไปปฏิบัติในนโยบายสาธารณะระดับต่างๆ ทั้งในส่วนของภาครัฐ และภาคประชาชน

การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อขับเคลื่อนอำนาจเจริญไปสู่การพัฒนาตามแนวทางธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ หลังการประกาศธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ ความท้าทายต่อมาของเครือข่าย คือ การผลักดันให้ธรรมนูญฯ เชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาหรือนโยบายสาธารณะระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญในภาพรวม เครือข่ายได้ประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ส่วนราชการจังหวัดอำนาจเจริญ สภาองค์กรชุมชนจังหวัดอำนาจเจริญ และภาคีเครือข่ายนอก

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่เมืองธรรมเกษตร { ๓๑ }

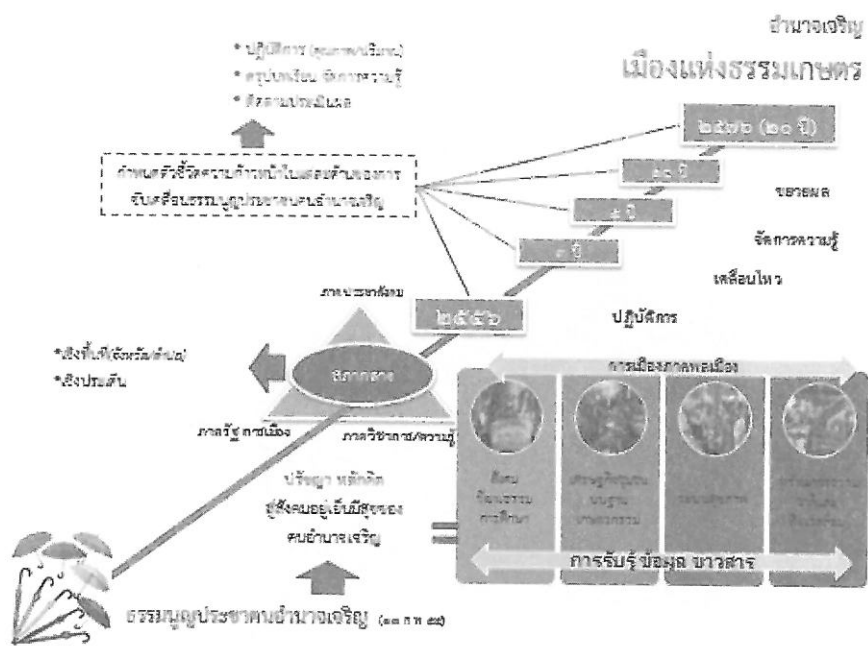
นอก เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานปฏิรูป สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ สภาพัฒนาการเมือง และมูลนิธินโยบายสุภาพระ เพื่อหาทางขับเคลื่อนธรรมนูญฯ ไปสู่การปฏิบัติ

การคุ้มโสม เชื่อมโยงเครือข่ายขับเคลื่อนอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตร การปรึกษาหารือถึงแนวทางการขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญสู่การปฏิบัติ ได้ขยับไปสู่การยกร่างทิศทางนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาและขับเคลื่อนอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตร ร่วมกันระหว่างเครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ และจะมีการประกาศทิศทางการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญสู่เมืองแห่งธรรมเกษตร ต่อประชาชนชาวอำนาจเจริญในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ หลังจากนั้นจะมีการนำข้อเสนอทิศทางการพัฒนาเหล่านี้ไปรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนชาวอำนาจเจริญในทุกพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะ แผนงานและโครงการที่จะพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญให้เป็นเมืองธรรมเกษตรต่อไป

ทิศทางการขับเคลื่อนอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตร

เมืองแห่งธรรมเกษตร คือ
เมืองที่ประชาชนปกครองตนเอง ด้วยความเสมอภาค เสมอธรรม
ดำรงวิถีเกษตรอินทรีย์ มีธรรมชาติที่สมบูรณ์ การศึกษาที่เกื้อหนุน
บุญยึดคองนำชีวิตให้มันยืน

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่มืองธรรมเกษตร { ๓๓ }

เครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญได้ยกร่างข้อเสนอแนวทางการพัฒนาอำนาจเจริญให้พ้นจากความทุกข์ยาก ความขัดสน และความขาดแคลนไปสู่ความมั่นคงและความอยู่ดีมีสุขเป็นเมืองธรรมเกษตร ร่างข้อเสนอเหล่านี้จะถูกนำไปจัดเวทีรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคประชาชนชาวอำนาจเจริญในทุกพื้นที่ ก่อนจะยกร่างเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองธรรมเกษตรต่อไป

๑. ด้านระบบเศรษฐกิจ

เป้าหมาย : เกษตรอินทรีย์ และถวายเป็นอาหารปลอดภัยในจาน
บุญเดือน ๓

แนวทาง :

- การทำศูนย์พันธุ์ข้าวชุมชน ครอบคลุมทุกอำเภอ
- การบริหารจัดการระบบน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน
- การจัดการที่ดินในแปลงเกษตร
- การผลิตพืชหลังการให้น้ำให้หลากหลาย
- การตั้งศูนย์ข้อมูลชุมชนจากความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบต่อความรู้สู่ลูกหลาน
- การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ วัว ควายเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- การส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม ทดแทนแรงงาน
- การจัดเขตคุ้มครองพื้นที่ผลิตอาหารให้ชัดเจน
- การส่งเสริมให้มีหมอเกษตรอินทรีย์หมู่บ้านละ ๑ แห่ง

การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลประชาชน คนอำนาจเจริญ ศูนย์เมืองธรรมเกษตร { ๓๔ }

- การสร้างตลาดทางเลือกหรือตลาดสีเขียว ท้องถิ่นละ ๑ แห่ง
- การสร้างตลาดกลางสินค้าเกษตรระดับอำเภอ และจังหวัด
- การสร้างวิสาหกิจโรงสีชุมชน
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าว เช่น น้ำมันรำข้าว
- การสร้างมาตรฐานคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เป็นสากล

๒. ด้านระบบสังคม

๒.๑ ด้านการศึกษา

เป้าหมาย การศึกษาเพื่อชีวิต สอดคล้องกับวิถีเกษตรและวิถีธรรม

แนวทาง :

- การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน เน้นหลักสูตรวิถีเกษตรและหลักสูตรวิถีธรรม
- กระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น
- การจัดทำหลักสูตรมัธยมศึกษา ๒ หลักสูตร คือ หลักสูตรทั่วไป กับหลักสูตรอาชีพ เพื่อรองรับการเปิดประตูสู่ระบบอาเซียน
- การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับระบบการศึกษา
- ชุมชนมีส่วนร่วมจัดหลักสูตรและประเมินการเรียนการสอน เพื่อเสนอการจัดการศึกษาที่ชุมชนต้องการ
- สนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนรู้นอกโรงเรียน เช่น จากศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่มี้องธรรมเกษตร { ๓๕ }

๒.๒ การพัฒนาเด็กและเยาวชน

เป้าหมาย : เด็กและเยาวชนรักถิ่น รักฐาน รักบ้านเกิด และมีจิตสำนึกเรื่องจิตอาสา

แนวทาง : การสร้างพื้นที่และส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอำนาจเจริญ

๒.๓ ด้านครอบครัว

เป้าหมาย : สถาบันครอบครัวมีความอบอุ่นเข้มแข็ง

แนวทาง :

- การส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ สม่ำเสมอ
- การส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าพร้อมตา
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการและวางแผนครอบครัวเข้มแข็ง
- การส่งเสริมบทบาทสตรีให้มีส่วนในการขับเคลื่อนสังคม
- การสร้างพื้นที่คุ้มโอมสำหรับคนทุกเพศทุกวัยในระดับชุมชนท้องถิ่น
- การฟื้นฟูทรัพยากรบุคลากรผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การสร้างศูนย์พัฒนาครอบครัวในระดับหมู่บ้าน ดำเนินการโดยภาคประชาชน

๒.๔ ด้านความมั่นคงในชีวิต

เป้าหมาย : ผู้คนปราศจากอบายมุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีสวัสดิการเต็มพื้นที่

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่เมืองธรรมเกษตร { ๓๖ }

แนวทาง :

- การจัดงานบุญประเพณีปลอดเหล้า และปลอดยาเสพติด
- การวิจัยและจัดเวทีแลกเปลี่ยนปัญหา เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และหาแนวทางแก้ไข
- การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง
- การส่งเสริมให้มีการขยายระบบสวัสดิการเติมพื้นที่ เพื่อสร้างระบบคุ้มกันทางสังคม และเชื่อมโยงประเด็นงานที่นอกเหนือจากเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย

๓. ด้านศาสนาและวัฒนธรรม

เป้าหมาย : อำนาจเจริญมีศาสนาและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

แนวทาง :

- การฟื้นฟูวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมตามหลัก ฮีต ๑๒ คอง ๑๔
- การพัฒนาคนอำนาจเจริญให้ อยู่ได้ร่มโพธิ์ เต็มโตแบบอำนาจฯ ฉลาดแบบสากล
- การจัดงานปฏิบัติธรรม บุญเดือน ๓ เป็นงานประเพณีประจำจังหวัด
- การให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรม
- การส่งเสริมให้คนอำนาจเจริญมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ

๔. ด้านระบบการเมืองและการจัดระบบอำนาจเจริญ เป็นจังหวัดจัดการตนเอง

เป้าหมาย : สร้างความเป็นพลเมืองเพื่อขับเคลื่อนอำนาจเจริญเป็น
จังหวัดจัดการตนเอง

แนวทาง :

- การจัดเวทีเรียนรู้และปรึกษาหารือเรื่องการสร้างจิตสำนึกภาค
พลเมือง
- การสนับสนุนให้มีสภากลางทุกระดับ เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ
จังหวัด เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนจังหวัดจัดการตนเองและการ
พัฒนาท้องถิ่น
- การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หรือสถาบันการเมืองภาคพลเมืองในท้องถิ่น
- การสร้างแกนนำวิทยากรกระบวนการ นักวิชาการ หรือปราชญ์
ชาวบ้าน
- การสร้างข้อมูลวิชาการเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน
- การสร้างหลักสูตรหลักคุณธรรมจริยธรรมสำหรับพลเมืองเพื่อ
สร้างจิตสำนึกและสร้างความตระหนักถึงการเป็นเจ้าของให้กับ
ประชาชน
- การสร้างพื้นที่ต้นแบบการจัดการตนเอง เป็นแบบอย่างเพื่อขยาย
ผลและสร้างการตื่นตัวให้กับประชาชน
- การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์เรื่องอำนาจเจริญจัดการตนเอง
เพื่อให้เกิดการรับรู้อย่างทั่วถึง
- การจัดตั้งศูนย์ข้อมูล เพื่อมีการติดตามประเมินผลการขับเคลื่อน
- การจัดตั้งโรงเรียนประชาธิปไตยของจังหวัดอำนาจเจริญ

- การทำงานเชื่อมโยงบูรณาการกับองค์กรอื่นๆ เช่น สภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ และองค์กรภาครัฐ เป็นต้น

๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

เป้าหมาย : พลเมืองอำนาจเจริญมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

แนวทาง :

- การส่งเสริมให้เกิดป่าชุมชนและป่าครอบครัว เพื่อปกป้องพื้นที่ทางอาหาร และปัจจัย ๔ ของชุมชน
- การส่งเสริมการปลูกป่าและต้นไม้ เพิ่มพื้นที่สีเขียว และฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม
- การปฏิรูปการจัดการพื้นที่ป่าและพื้นที่ทำกินให้ชัดเจน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินทับซ้อนเขตป่า
- การบูรณาการการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้
- การฟื้นฟูทบทวน กฎกติกาและกระบวนการจัดการป่าชุมชนใหม่
- การสร้างกลุ่มเครือข่ายเยาวชนรักษ์ป่า
- การจัดการน้ำอย่างบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง
- การวางแผนการจัดการน้ำของชุมชนที่เป็นรูปธรรม

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ คู่เมืองธรรมเกษตร { ๓๙ }

- การจัดการน้ำโขงเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนนํ้าอย่างยั่งยืน
- การฟื้นฟูและจัดการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะและพังทลายของพื้นที่ตลิ่งริมแม่น้ำ
- การสร้างศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ปลา หรือวังปลา เพื่อการเรียนรู้และเพาะพันธุ์ปลา
- การวางแผนจัดการและป้องกันปัญหาที่ดินหลุดมือจากชาวบ้าน
- การส่งเสริมให้มีการรับรองสิทธิในที่ดินทำกินให้กับชาวบ้านที่ยังขาดเอกสารสิทธิ
- การส่งเสริมจิตสำนึกเรื่องสิทธิชุมชนให้ชุมชนรักถิ่นฐาน เพื่อป้องกันการกว้านซื้อที่ดินจากนายทุน
- การสร้างความรู้เรื่องการจัดการที่ดินอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เวทีสภากลางเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยน
- การจัดการปัญหาหนี้สินให้กับเกษตรกร โดยทำบัญชีครัวเรือนควบคุมการใช้จ่าย
- การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน
- การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- การสร้างพิพิธภัณฑสถานเรียนรู้สัตว์น้ำแม่น้ำโขง
- การออกกฎ ระเบียบควบคุมการใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมี

๖. ด้านการจัดการระบบสุขภาพ

เป้าหมาย : คนอำนาจเจริญอยู่ดี มีสุข

แนวทาง :

- การตั้งกองทุนในการผลิตบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข
- อปท. แต่ละแห่งสนับสนุนทุนเรียนแพทย์ พยาบาล และเภสัชกร อย่างน้อย อปท. ละ ๑ ทุน
- การดูแลสุขภาพคนในชุมชนในกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด เช่น กลุ่มมารดาตั้งครรภ์ กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี
- การจัดการบริการสาธารณสุขให้ได้มาตรฐาน
- การเพิ่มบุคลากรให้ รพ.สต. เช่น มีแพทย์ประจำ รพ.สต. ๑ คน
- การส่งเสริมให้แต่ละท้องถิ่นมีระบบส่งต่อผู้ป่วยหรือระบบกู้ชีพที่สะดวกรวดเร็วและประหยัด
- การสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนดูแลตนเอง
- การตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำตำบล ทำหน้าที่ในการตรวจสอบ เฝ้าระวังอาหารในบ้านค้าและท้องตลาด
- การจัดระบบสื่อด้านการดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึง
- อปท ตั้งหน่วยตรวจสอบสารพิษในอาหาร และตรวจสอบสารพิษในร่างกาย
- การตรวจสอบและควบคุมการโฆษณาสินค้าสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพของประชาชน
- การส่งเสริมขยายธรรมนูญสุขภาพระดับตำบลให้มากขึ้น

การขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชน คนอำนาจเจริญ สู่เมืองธรรมเกษตร { ๔๑ }

- การส่งเสริมการตลาดปลอดภัย หรือ ตลาดสีเขียว ปลูกและขายในท้องถิ่นในจังหวัด
- การส่งเสริมหลักสูตรโภชนาการแก่ชุมชน
- การส่งเสริมและสนับสนุนความรู้การแพทย์พื้นบ้าน และส่งเสริมการผลิตบุคลากรการแพทย์ทางเลือก

๗. ด้านการจัดการสื่อสารสาธารณะ

เป้าหมาย : ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสื่อสารสาธารณะ

แนวทาง :

- การส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีส่วนร่วมในการจัดการสื่อ
- การสร้างเครือข่ายสื่อทุกหมู่บ้านทุกตำบล
- การสร้างเครือข่ายสื่อให้มีแนวทางการปฏิบัติในทางเดียวกัน
- การสนับสนุนให้มีกิจกรรมการขับเคลื่อนสื่ออย่างต่อเนื่องในระดับชุมชน ท้องถิ่นและจังหวัด
- การพัฒนาศักยภาพคนทำสื่อและคนสื่อสาร
- การส่งเสริมการทำสื่อเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหาสังคม
- การส่งเสริมการวิจัยและการจัดการความรู้ของสื่อทุกระดับ
- การจัดตั้งกองทุนพัฒนาสื่ออำนาจเจริญ
- การสร้างพิพิธภัณฑ์และศูนย์เรียนรู้สื่อ